

ОСОБИСТІТЬ ПЕТРА ГОРОХОВА В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІКОМУНІКАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ХОРМЕЙСТЕРА

УДК 7.071.26316.77 (477) (092)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.312271>

*Анатолій Мартинюк, доктор педагогічних наук,
професор кафедри музичного мистецтва і методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

ОСОБИСТІТЬ ПЕТРА ГОРОХОВА В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІКОМУНІКАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ХОРМЕЙСТЕРА

У статті розкриваються витoki та джерела формування полікомунікативної компетентності Петра Горохова. Висвітлюється творча співпраця Петра Горохова з хоровою капелою Дніпропетровської обласної філармонії на засадах перепроектування системи її функціонування. Здійснено цілісний аналіз науково-педагогічної та музично-виконавської діяльності Петра Горохова як професора Донецького музично-педагогічного інституту з точки зору моделювання художньо-виконавських концепцій. Музично-виконавська діяльність Петра Горохова та її полікомунікативна змістова наповненість отримують наукову інтерпретацію як відзеркалення творчих інтенцій видатного диригента.

Ключові слова: диригент; хормейстер; композитор; хоровий твір; хор; моделювання; інтерпретація; комунікація; полікомунікативність.

Лит. 5.

*Anatolii Martyniuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the
Music Art and Teaching Methods Department,
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav*

PERSONALITY OF PETRO HOROKHOV IN THE CONTEXT OF THE PROBLEM OF POLYCOMMUNICATION OF THE CHOIRMASTER'S ACTIVITY

The article reveals the origins and sources of Petro Horokhov polycommunication competence. The features of kinship between the conductor's musical and performing activities on a communicative basis and the artistic aesthetics and traditions of the Odesa choral school are revealed. The conscious perception of musical material is defined as an important meaningful constant of communication in the choral classroom.

The article highlights the creative cooperation of Petro Horokhov with the choral chapel of the Dnipro Regional Philharmonic on the basis of redesigning the system of its functioning. The author identifies the content vectors of the rehearsal music performance process and the peculiarities of communication in the group. The repertoire palette of the choral chapel is revealed as a reflection of the conductor's creative searches.

A holistic analysis of the scientific-pedagogical and musical-performing activities of Petro Horokhov, professor of the Donetsk Music and Pedagogical Institute, is carried out in terms of modelling artistic and performing concepts. The article highlights the exceptional cultural mission of the choir under the direction of Petro Horokhov as an important source of formation of the regional choral school. The cooperation and main features of Petro Horokhov's communication with prominent conductors and artistic groups are revealed.

The musical and performing activities of Petro Horokhov and its polycommunication content are scientifically interpreted as a reflection of the creative intentions of the outstanding conductor and the artistic aesthetics and pedagogical principles of the Odessa Choral School. It is emphasized that creativity was the meaning of Petro Horokhov's life. The constant immersion in his inner world as a defining purely human trait of the conductor is noted. It is assumed that Petro Horokhov's introversion had a positive impact on the rehearsal process and the performance interpretation of the works.

Keywords: conductor; choirmaster; composer; choral work; chorus; modelling; interpretation; communication; polycommunication.

Постановка проблеми. У духовному житті українського суспільства в останнє десятиліття ХХ – першій чверті ХХІ ст. відбуваються суттєві зміни. Вони охопили всі його сфери та відзеркалюють процеси розбудови незалежної держави в Україні на шляху її інтеграції до європейської та світової спільноти.

Вагомим надбанням українського народу в царині духовності є музична культура. До її важливих складових належить хорове мистецтво. Його історична еволюція упродовж тривалого часу увінчалася виникненням у ХХ ст. сучасних диригентсько-

хорових шкіл, які є унікальним феноменом національної культури. У різних регіонах нашої країни ці мистецькі та освітні осередки виконують важливу світоглядну, культуротворчу і виховну місію, утверджують найвищі духовні цінності й морально-естетичні ідеали [3, 5].

До ушлявленого сузір'я діячів української хорової школи належить видатний хоровий диригент, педагог і вчений, професор Петро Горохов. Його надзвичайно плідна творча діяльність розгорталася упродовж багатьох років на теренах Наддніпрянщини та Сходу України. Вона має виняткове зна-

ОСОБИСТІТЬ ПЕТРА ГОРОХОВА В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІКОМУНІКАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ХОРМЕЙСТЕРА

чення не лише в контексті музичної регіоналістики, а й у більш широкому культурному ареалі. Це зумовлює актуальність наукового вивчення життя та багатогранної праці Петра Горохова.

Аналіз останніх досліджень. Висвітлення життя і творчої діяльності професора Петра Горохова має своїм теоретико-методологічним підґрунтям низку ідей та положень, викладених в низці наукових праць, авторами та упорядниками яких є такі відомі українські вчені, як М. Бурбан, Р. Розенберг, О. Самоїленко, О. Сокол та ін. Особистість та багатогранна творча праця видатного митця, вченого і педагога розкриваються з винятковою повнотою в монографії, яку написав відомий діяч музичної культури та освіти, композитор і поет Віктор Рева [5]. Ця книга – чудовий приклад духовної взаємодії та спорідненості творчих інтенцій Вчителя та Учня.

Метою статті є висвітлення особистості Петра Горохова в контексті проблеми полікомунікативності діяльності хормейстера.

Виклад основного матеріалу. Петро Данилович Горохов народився 28 квітня 1925 р. (за іншими даними – 29 червня 1923 р.) в с. Кобиченко (на Луганщині) – помер 26 травня 1993 р. в Донецьку. Непересічні музичні здібності майбутнього хорового диригента виявилися у ранньому дитинстві. У його родині постійно лунала музика – батько Данило Єрмолайович грав на баяні, а мати Галина Іванівна – співала. Ймовірно, саме в цей час у нього зароджується мрія стати музикантом [1].

Мирний плін життя перервала війна, і юнак добровольцем стає до лав захисників країни. Його музичне обдарування розкрилося надзвичайно яскраво під час служби в складі військових ансамблів пісні і танцю спершу на Кавказі (1942–1944), а згодом в Одесі (1944–1947). Важливою віхою у житті Петра Горохова став 1949 р., коли він вступив до Одеської державної консерваторії імені А.В. Нежданової на спеціальність “Диригент хору”. Тут відбувалося формування художнього світогляду, комунікативної компетентності і самобутньої творчої індивідуальності Петра Горохова.

Концептуальне значення у формуванні полікомунікативної компетентності диригента відіграв хоровий клас. У роботі хорового класу простежувався тісний взаємозв’язок з такими освітніми компонентами, як: диригування, хорознавство, сольфеджіо, вокал, методика роботи з хором, читання хорових партитур, хорове аранжування, гармонія, історія української та зарубіжної музики тощо. Свідоме сприйняття музичного матеріалу визначаємо як провідну змістовну константу кожної репетиції хору. Такий підхід отримав найбільш повне практичне впровадження у процесі вивчення “Реквієму” В. Моцарта [4]. Довершена інтерпретація цього твору хором консерваторії під орудою

професора Костянтина Пігрова стала справжнім потрясінням для жителів міста. Ця визначна подія ознаменувала початок духовного відродження та повернення до мирного життя.

Мистецтво диригування Петро Горохов осягав в класі професора Дмитра Загрецького. На державному екзамені з хорового диригування у червні 1954 р. він виявив високий рівень музично-виконавської підготовки, що засвідчило майстерне диригентське прочитання ним низки хорових творів, зокрема таких, як “Щедрик” і “Дударик” М. Леонтовича, частин з ораторії “Пори року” Й. Гайдна.

Після завершення навчання Петро Горохов як один із талановитих випускників консерваторії отримує скерування на роботу художнім керівником і головним диригентом хорової капели Дніпропетровської обласної філармонії. У цей період там працювало два великі творчі колективи: симфонічний оркестр і хорова капела. З 1950 до 1954 р. капелю керував відомий композитор Леонід Усачов. У серпні 1954 р. художнім керівником та диригентом став Петро Горохов. Методологічним підґрунтям для нього були естетичні та педагогічні принципи Одеської хорової школи.

Відбулося оновлення мішаного хору за рахунок випускників музичного училища. Репетиційний процес у хоровій капелі Дніпропетровської філармонії під керуванням Петра Горохова охоплював такі основні змістовні константи: досягнення інтонаційної чистоти співу, ансамблевої злагодженості та виразності виконання. Художня комунікація в колективі передбачала вивчення та інтерпретацію найкращих зразків української і світової класики, а саме таких творів, як “Щедрик”, “Дударик”, “Пряля”, “Ой, сивая зозуленька” М. Леонтовича, “Чуєш, брате мій” К. Стеценка, “Вітер з полонини” Є. Козака, українська народна пісня “Ой, що ж то за шум” в обробці Д. Загрецького, “Шануймо щирий дар любові” А. Штогаренка, “Ave Maria” Й. Баха – Ш. Гуно, “Поговір”, Дж. Россіні, “Голубий Дунай” Й. Штрауса в аранжуванні Д. Загрецького тощо. Така парадигма функціонування колективу стала підґрунтям для зростання його виконавської майстерності.

У 1963 р. згідно з директивними документами відбулося скорочення професійних хорових колективів, і капела Дніпропетровської обласної філармонії була розформована. З 1963 до 1968 р. Петро Горохов працював художнім керівником Дніпропетровської обласної філармонії і за сумісництвом – викладачем хорових дисциплін в Дніпропетровському музичному училищі [2].

З 12 січня 1970 р. розгортається науково-педагогічна діяльність Петра Горохова в Донецькому музично-педагогічному інституті, спершу на посаді викладача кафедри народних інструментів, з 5 вересня цього ж року на посаді старшого викладача

кафедри хорового диригування. В 1971 р. його обрано за конкурсом на посаду доцента кафедри хорового диригування. В 1973 р. він захищає дисертацію, і йому було присвоєно науковий ступінь кандидата мистецтвознавства. У 1976 р. П. Горохова затверджено на посаді проректора з навчальної та наукової роботи. В 1988 р. він став завідувачем кафедри хорового диригування. Цього ж року П. Гороховому присвоєно почесне звання заслуженого діяча мистецтв УРСР, а 1989 р. – вчене звання професора кафедри хорового диригування.

Творчою лабораторією підготовки хорових диригентів та художньої комунікації на кафедрі став студентський хор. З 1970 по 1993 рр. його очолював Петро Горохов. Диригенту був притаманний демократичний стиль керівництва хором: репетиційний процес проходив у спокійній, невимушеній та доброзичливій атмосфері.

Непересічною подією в історії студентського хору під керівництвом Петра Горохова став виступ в концерті, який відбувся 15 грудня 1976 р. у великій залі Одеської консерваторії імені А.В. Нежданової. Цей концерт був важливою частиною програми науково-теоретичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження видатного діяча української хорової культури, професора Костянтина Пігрова. Надзвичайною глибиною вирізнялася інтерпретація диригентом і хором твору “Agnus Dei” / частина із “Реквієму” / В. Моцарта.

Одним із найвищих здобутків студентського хору під орудою Петра Горохова стало виконання втілення ораторії “Пори року” Й. Гайдна. Її здійснили хор та симфонічний оркестр Дніпропетровської обласної філармонії під керівництвом видатного диригента Гургена Карапетяна. Цей монументальний твір вперше прозвучав у Дніпропетровську 12 березня 1977 р. в Будинку науково-технічної пропаганди. У монографії В. Рєви висловлюється думка, що “В Ораторії відсутній драматичний розвиток змісту, вільне компонування частин дало можливість автору виявити у фіналі філософський підтекст: пори року змінюються як періоди життя людини. Виконавцям удалося передати музичну свіжість, колорит, багатство мелодичних пластів, багатопланову поетику художніх образів твору” [5, 33].

Навесні того ж року цей шедевр світової музичної класики було вперше виконано в Дніпропетровську, що стало помітним явищем культурного життя міста. Висвітлюючи цю подію, відома музикознавиця Л. Царгородцева у своїй статті відзначила, що “... хор продемонстрував красиве звучання, гучність, рівність співвідношення груп. Чистота інтонування, чітка дикція, хороший ансамбль, темброве багатство фарб, сценічна і виконавська культура відрізняють цей колектив” [5, 33].

Надзвичайно плідною була співпраця Петра Горохова з видатним музикантом, диригентом симфонічного оркестру Харківської обласної філармонії Вахтангом Жорданія. Під орудою цього диригента, хор та оркестр здійснили в Харкові виконавську інтерпретацію “Німецького реквієму” Й. Брамса. У 1980 р. цей твір було виконано в Донецьку (диригент Сергій Ферульов) та Дніпропетровську (диригент Гурген Карапетян).

Надзвичайно близькою світовідчуттю Петра Горохова була духовна хорова музика. Визначною подією у цьому контексті став Другий міжнародний фестиваль української духовної музики, який проходив з 14 до 18 жовтня 1992 р. в Чернігові та Києві. В Борисоглібському соборі Чернігова хор натхненно виконав духовні твори А. Веделя, К. Стеценка, А. Гнатишина та інших композиторів. На заключному концерті в Києві хор студентів виконав твір К. Стеценка “Милість спокою”.

Музично-виконавська діяльність Петра Горохова сприяла розвою хорової культури на теренах Донецького краю. Низку цінних думок стосовно її перебігу та змісту містять спомини видатного симфонічного диригента Павла Кравченка. У них відтворено не лише творчу співпрацю диригента симфонічного оркестру обласної філармонії та художнього керівника студентського хору музично-педагогічного інституту, а й виразно простежується духовна спорідненість і спільність мистецьких пошуків цих непересічних особистостей. Під керівництвом Павла Кравченка і Петра Горохова було здійснено виконавську інтерпретацію низки вокально-симфонічних творів, зокрема таких шедеврів світової музичної класики, як “Реквієм” В. Моцарта і ораторія “Пори року” Й. Гайдна.

Павло Кравченко висловлює думку про високу виконавську культуру хору студентів та художню інтерпретацію творів. Наголошується на тому, що Петрові Горохову була притаманна спокійна манера проведення репетицій. Диригент окреслював основні змістовні константи у вивченні та інтерпретації творів, і це завжди давало позитивні результати [5, 34].

Яскравою сторінкою в історії музичного мистецтва Донбасу стала багатолітня творча співпраця Петра Горохова з видатним композитором Олександром Рудянським. Довершеним було виконавське втілення симфонічної поеми композитора “Донбас”, де хор був не провідним, а відіграв роль нової тембрової фарби в оркестровій палітрі. В цілісній музичній драматургії твору цей епізод – своєрідний реквієм. Він вирізняється своїм характером і звучить без супроводу з текстом. Композитор врахував думку диригента щодо використання середнього регістру голосів та ущільнення хорової тканини.

ОСОБИСТІТЬ ПЕТРА ГОРОХОВА В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ПОЛКОМУНІКАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ХОРМЕЙСТЕРА

Багатолітня творча праця Петра Горохова стала вагомим надбанням хорової культури Донбасу. Вона є важливим джерелом формування у цьому регіоні нашої країни самобутньої хорової школи. Позитивну динаміку її розвитку в останній третині ХХ ст. значною мірою визначила плідна співпраця Петра Горохова з відомими представниками мистецької еліти краю.

Серед них – видатний музикант і педагог Тарас Микитка – народний артист України, професор, головний диригент Донецького академічного театру опери та балету імені А.Б. Солов'яненка. З Петром Гороховим його поєднувало багато років плідної творчої співпраці. Спогади Тараса Микитки про Петра Горохова є цінним джерелом для вивчення життєдіяльності хорового диригента.

Визначною подією культурного життя Донецька стала виконавська інтерпретація “Реквієму” Дж. Верді, яку здійснили художні колективи театру опери та балету – оркестр, хор і студентський хор музично-педагогічного інституту. Прем'єра цього шедевр світової музичної класики відбулася в Донецькому українському музично-драматичному театрі. Хорові колективи проникливим співом передали характер хору – його скорботу і роздуми про сутність людського буття.

Згадуючи Петра Горохова, Тарас Микитка відзначив, що це був музикант високої культури. Він тяжів до камерного звучання хору, але якщо була в цьому потреба, досягав з хором наповненої темброво-динамічної палітри звуку [5].

Окреслюючи виконавський стиль Петра Горохова-диригента, професор Василь Василенко відзначає, що він як художник проникав у глибину істини, яка найбільш повно розкривалася у нього в межах тихої динаміки. У мистецтві диригента вражали тонкий психологізм у відтворенні образності твору, довершена інтонація та розмаїття темброво-динамічних барв.

Диригент цілісно бачив твір, відбудовуючи всю його палітру. Диригентське прочитання хорової музики було позначене індивідуальними рисами. Витончене нюансування, кришталева інтонація, відчуття стилю – саме таким було трактування хорових творів Петра Горохова. Своє бачення образності та музичної стилістики диригент прагнув донести до співвітчизників. Недаремно кожен його вихід до хору, як відзначає Василь Василенко, був як вихід на молитву, на сповідь. Творчість була сенсом його життя. У ньому легко було розпізнати непересічну особистість, унікальність, глибину якої не оцінили сучасниками повною мірою.

Цінною є думка щодо суто людських якостей Петра Горохова, відзначається, зокрема, що “Він був скритним, бо не хотів руйнувати свою творчу ауру, і в тому було його щастя” [5, 60].

Особистість Петра Горохова отримує всебічне висвітлення у споминах відомої хорової диригент-

ки та педагогині Людмили Скориченко. З почуттям великої шани вона згадує свого Вчителя, під орудою якого вона співала в студентському хорі. Висловлюється думка про те, що Петро Горохов був видатним хормейстером, педагогом, людиною порядною й інтелектуальною. Він вирізнявся дивовижним вокальним слухом. Диригент знаходив красиві темброві барви для кожної партії, майстерно вибудовував акорди.

Невід'ємним елементом кожної репетиції було розспівування. Точніше, це було не розспівування хору, а його настроювання. Основним для диригента була настройка співацького апарату і слуху студентів. Спів тетраходів із модуляцією через шостий низкий ступінь був для хору тим підґрунтям, яке виховувало контроль і точність інтонування [5, 64].

Для виконання вправ обиралася тиха динаміка та переважно середня теситура. Петро Горохов розглядав дикцію як важливий елемент хорового співу, але вона не була у нього предметом окремого опрацювання, а пов'язувалася з інтонаційно-ритмічним контекстом та цілісною виконавською концепцією.

Спомини містять низку думок стосовно репетиційного процесу в хорі під орудою Петра Горохова. Процес вивчення твору та художньої комунікації в колективі вирізнявся у нього самобутніми ознаками. Як відзначається далі, “...диригент знаходив ключове місце і довго над ним працював, відточуючи інтонацію і вибудовуючи акорди. І коли цей музичний епізод був вивчений, то при повторному виконанні звучала в хорі збалансована вся партитура” [5, 64].

Окреслюючи виконавський аспект хору, відзначається, що в роботі над фугою диригент досягав яскравості поліфонічного переплетіння голосів, а в хоральних творах – органного звучання. Виконавському стилю хору під керівництвом Петра Горохова були притаманні ритмічна узгодженість голосів, польотність звуку, пишність, глибина та змістовність, які віддзеркалювали традиції української хорової школи, а також непересічний талант і багатолітні творчі пошуки видатного диригента.

Висновки. Екстраполяція художньо-комунікативних пріоритетів професором Петром Гороховим мала своїм підґрунтям узагальнення досвіду української диригентсько-хорової школи і передбачала таку послідовність у вивченні хорових творів: засвоєння звуковисотного і метроритмічного аспекту музики, опрацювання елементів хорової звучності та засобів музичної і сценічної виразності. Музично-виконавський комунікативний процес у хорі під орудою диригента вирізнявся тісним зв'язком технологічного та художнього первнів з поступовим домінуванням останнього. Хоровій комунікації на різних етапах вивчення та інтерпретації музики було притаманне розмаїття проявів. Засоби комуні-

кації у диригента та хору виявляли тенденцію до поступового ускладнення суто художніх завдань. Перспективи подальших наукових розвідок передбачають розробку полікультурних аспектів комунікації хормейстера з мистецьким колективом в контексті традицій української музично-виконавської та педагогічної школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурбан М. Українські хори і диригенти : монографія. Дрогобич : Просвіта, 2007. 586 с.
2. Дніпропетровська академія музики імені М. Глінки (1898–2018) : монографія / під заг. ред. Т. Медведнікової. Дніпропетровськ : Ліра, 2018. 272 с.
3. Мартинюк А.К. Диригентсько-хорова виконавська майстерність майбутнього вчителя музичного мистецтва : навчальний посібник. Переяслав (Київська обл.) : Домбровська Я.М., 2023. 232 с.
4. Одеській державній музичній академії імені А.В. Нежданової – 90 /упор. Сокол О.В., Розенберг Р.М., Самойленко О.І. та ін. Одеса : Друк, 2003. 224 с.
5. Рева В.Я. Петро Горохов – хормейстер, педагог, учений : монографія. Донецьк : Східний видавничий дім, 2009. 123 с.

REFERENCES

1. Burban, M. (2007). Ukrainski khory i dyryhenty: monohrafiia [Ukrainian choirs and conductors: monograph]. Drohobych, 586 p. [in Ukrainian].
2. Dnipropetrovska akademiia muzyky imeni M. Hlinky (1898–2018). [Dnipropetrovsk Academy of Music named after M. Hlinka (1898–2018)]. (Ed.). T. Medvednikova. Dnipropetrovsk, 2018. 272 p. [in Ukrainian].
3. Martyniuk, A.K. (2023). Dyryhentsko-khorova vykonavska maisternist maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva: navchalnyi posibnyk [Conducting and choral performing skills of the future music teacher: a study guide]. Pereiaslav, 232 p. [in Ukrainian].
4. Odeskii derzhavnii muzychnii akademii imeni A.V. Nezhdanovoi – 90 [Odesa State Music Academy named after A.V. Nezhdanova]. (Ed.). Sokol O.V., Rozenberh R.M., Samoilenko O.I. et al. Odesa, 224 p. [in Ukrainian].
5. Reva, V.Ia. (2009). Petro Horokhov – khormeister, pedahoh, uchenyi [Petro Horokhov – choir master, teacher, scientist]. Donetsk, 123 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.08.2024

УДК 371.01“1867-1931”(437/83/86)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.312269>

Ореста Карпенко, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Марія Чепіль, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОСТАП МАКАРУШКА ПРО ПЕДАГОГІКУ ЯК НАУКУ ВИХОВАННЯ

У статті розкрито погляди українського педагога Остапа Макарушки на педагогіку як науку виховання, викладені у підручнику для шкіл і родин “Наука виховання”. Педагогіка – це мистецтво вести молодь до досконалості, забезпечуючи як фізичне здоров’я, так і духовне збагачення. Педагогіка навчає дорослих мистецтва виховання, яке передбачає глибоке розуміння дитячої психології та фізіології. Педагог повинен не тільки знати, чого хоче досягти, але й уміти передбачити потреби майбутнього суспільства, формувати освічених, моральних та свідомих особистостей. Акцентовано увагу на ідеях правди, добра і краси, які спонукають до постійного розвитку у самовдосконалення. Підручник є цінним внеском у розвиток теорії виховання.

Ключові слова: Остап Макарушка; підручник; наука виховання; цінності; діти; виховник.

Літ. 12.

Oresta Karpenko, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Mariya Chepil, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of General Pedagogy and Preschool Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

OSTAP MAKARUSHKA ON PEDAGOGY AS THE SCIENCE OF EDUCATION

The article explores the views of Ukrainian pedagogue Ostap Makarushka on pedagogy as the science of education, as presented in his textbook for schools and families, “The Science of Education”. Pedagogy is seen as the art of guiding young people toward perfection, ensuring both physical health and spiritual enrichment. Pedagogy is closely intertwined with other sciences (psychology, physiology, logic, ethics, and sociology), which help educators better understand child development processes, their needs, and characteristics. Pedagogy teaches adults the art of education, which requires a